

UKRAYNA - RUSYA

Büyükelçi (E) Selim Yenel
GİF İcra Komitesi Başkanı

İki aydan fazla bir süredir Ukrayna ile Rusya arasındaki kriz uluslararası gündemin tepesinde yer alıyordu. Rusya Devlet Başkanı Putin'in Ukrayna sınırına yüz binlerce asker yığılması ve bu ülke hakkındaki ifadeleri, gerilimi tırmandırdı. ABD'nin başını çektiği Batı da, bu duruma en başından beri dikkat çekti. Kimsenin arzulamadığı ama endişe ettiği Rusya'nın Ukrayna'yı işgale başlaması, Avrupa kıtasında yeni bir düzenin kurulmakta olduğuna işaret ediyor.

Putin'in, Sovyetler Birliği'nin dağılmasını yirminci yüzyılın en büyük felaketi olarak tanımladığı ve otuz yıl geçmesine rağmen Sovyet imparatorluğunun yıkılmasını hazmedemediği bilinen bir husustur.

Putin, bugünlerde yaptıklarının ipuçlarını geçtiğimiz yıllar içinde ortaya koydu. Yirmi yıllık iktidarının başlarında kendi hakimiyetini kurmakla meşgul olduğundan dış politikada önce geri durdu. Daha sonra fırsatlar yaratarak Sovyetleri tekrar ihdas etme hayalini adım adım gerçekleştirmeye başladı. Ne zaman ki 2008 Bükreş NATO Zirvesinde Ukrayna ile Gürcistan'ın NATO üyesi olacağı açıklandı, Putin için harekete geçme zamanı gelmişti.

Sovyetler Birliği çökerken, NATO'nun doğuya doğru genişlemeyeceği şeklinde sözlerin verilip verilmediği hala tartışılmaktadır. Yazılı olmayan bu vadin yerine gelmediğini ileri süren Rusya bu nedenle Batıya güvenmemektedir. Doğru veya yanlış Putin, Batı'nın Rusya'nın kendi arka bahçesi olarak gördüğü bölgelere gittikçe yerleştiğini ve bir güvenlik sorunu yarattığını sürekli vurgulamıştır. Bu güvenlik sorunu sadece askeri anlamda değil, aynı zamanda işleyen bir demokrasinin Rusya'nın yanı başında belirmesinden de kaynaklanmaktadır.

Rusya Pençe Atıyor

Nitekim Bükreş Zirvesi'nden dört ay kadar sonra Ağustos 2008'de, Gürcistan ile kısa bir çatışma neticesinde Abhazya ile Güney Osetya adlı

iki devletçik kurdu. Gürcistan bir daha toparlanamadı. 2014'de sıra Ukrayna'ya geldi. Putin önce tarihi bağları bahane ederek Kırım'ı işgal etti, sonra da Doğu Ukrayna'nın Donbas bölgesinde ayrılıkçı hareketleri destekledi. Sovyetler Birliği'nden kopan Baltık ülkeleri, tehlikenin daha başından beri farkındaydı. Onları şu anda kurtaran tek husus, NATO üyeliğidir. Doğu Avrupa ülkeleri hiçbir zaman Sovyetler Birliği'nin parçası olmasalar bile başta Polonya olmak üzere endişelidir.

Rusya, açıkça revizyonist bir politika gütmektedir. Putin'in iki temel isteği var: ilk olarak mümkün olduğu kadar Sovyet coğrafyasını geri kazanmak ve Rusya'nın küresel bir güç olduğunun dünyaya hatırlatmak.

Şu anda Orta Asya Cumhuriyetlerinin kendisine herhangi bir aykırılığı olmadığından Rusya'yı rahatsız edecek bir durumları yok. Belarus Rusya yörüngesinde. Moldova da eskiden Sovyetler Birliği'nin bir parçasıydı ve o da ayrılıkçılarla uğraşiyor.

Batı'nın hareketsizliğini, daha doğrusu Ukrayna için bir çatışmaya girmek konusundaki isteksizliğini hesaplayan Putin, tanımaya karar verdiği Donetsk ve Luhansk adlı iki ayrılıkçı yerlerin isimlerinin Halk Cumhuriyeti olması tesadüf değildir. Bunlar Sovyet deyimleridir. Rusya onlara sahiplendi ve Minsk anlaşmalarını geçersiz ilan etti. Rusya, Batı'nın yaptırımlarını göze almaktadır. Ona göre de döviz rezervlerini yüksek bir seviyeye getirdi ve hazırlıklı hale geldi.

Rusya'nın başta taleplerini fiili saldırılar yerine tehditlerle yerine getirmeye, kısacası açık bir çatışmaya yol açmadan sağlamaya çalıştı. Ukrayna'nın tamamına yönelik bir işgal başarılı olsa da maliyetinin yüksek olacağını Rusya biliyordur. Belki de kısa zamanda bunu sağlayacağını hesaplıyordur. Ancak kırk yıl önce Afganistan macerasına giren Sovyetler Birliği gibi beklenmeyen durumların ortaya çıkabileceğini unutmaması gerekir. Her halükarda Rus tehdidinin Avrupa'ya yönelik olarak bir süre daha devam edeceği anlaşılmaktadır.

Küresel Güç

Böylelikle Rusya ikinci isteğini de gerçekleştirmektedir. Putin, eski ABD Başkanı Obama'nın Rusya'yı bölgesel bir güç tanımlamasını kabul edemedi. ABD'nin son yıllardaki Çin'e yönelimine Avrupa Birliği'nden fazla Rusya bozuldu. Putin, küresel alanda yalnızca ABD ve Çin'in olmadığını, Rusya'nın da masada yeri olduğunu hatırlatmaya çalışmaktadır. Putin sadece Avrupa'da değil, Suriye ve Libya bağlamında Orta Doğu, Mali ve diğer bazı yerlerdeki gayri resmi kuvvetleri

kapsamında Afrika'da Rusya'nın dikkate alınması gereken bir güç olduğunu ortaya koymaktadır.

Son birkaç haftadır Batılı liderler ile Dışişleri Bakanlarının Moskova'ya gelmeleri veya Rus lideri ile sürekli temas etmeleri, Putin'in gururunu okşamıştır. Ayrıca kış olimpiyatları vesilesiyle Putin'in Çin lideri ile görüşmesi, Rusya'nın dünya sahnesinde varlığını ortaya koymasına fırsat vermiştir. Ancak tehdit ve saldırgan politikalarla gündemde kalmaya devam ederse Rusya'nın diğer ülkelerle ilişkilerini düzgün bir biçimde sürdürmesini de engelleyeceğini de bilmesi gerekir.

Rusya - Türkiye İlişkileri

Burada Türkiye, iki arada derede kalmaktadır. Türkiye Kırım'ın işgalini tanımadığı gibi Donbas'daki gelişmeleri de kabul etmediğini açıkladı. Esasında Türkiye, Rusya ile hiçbir dış politika konusunda aynı görüşte değildir. Hatta çok farklı noktalardadır. Balkanlar, Suriye, Libya, Kafkaslar ve özellikle de Kıbrıs konularında Türkiye ile Rusya karşı taraftadır. Kıbrıs konusunun çözülmemesinin Türkiye'yi Avrupa Birliği'nden ayrı tutmaya yaradığını bilen Rusya, Güney Kıbrıs Yönetimi'ni hep desteklemiştir.

Türkiye, nedeni tam olarak anlayamamakla beraber bir yandan Rusya'dan s-400 füzelerini alırken, Ukrayna'ya da drone satmaktadır. Rus uçağının düşürülmesi ve Rus Büyükelçisinin Ankara'da öldürülmesi gibi olaylara rağmen ilişkilerin bunca zamandır nispeten sorunsuz sürmesinin temelinde devlet başkanları arasındaki kişisel düzeydeki yakınlık bulunmaktadır.

Ancak son gelişmeler, Putin'in atmakta olduğu adımlara göre bu dengenin etkilenecek bir noktaya gelmekte olduğunu gösteriyor. Türkiye son on altı aydır dış politikasını yumuşatma ve eski dostlukları tekrar ihdas etme stratejisi çerçevesinde NATO'ya da bir dönüş yapmaktadır. Rusya'nın bu son hamleleri, NATO'nun önemini tekrar ortaya çıkardı. Rusya ile aramızın bozulması turizmden ticarete kadar birçok alanda ekonomimizi menfi etkileyecek niteliktedir. Muhtemelen Türkiye, ulusların egemenlik hakları ile ekonomik ilişkiler arasındaki ince çizgi üzerinde durmaya çalışacaktır.

Gündemi Belirleyen Bir Adım Önde Olur

Burada dikkat çeken bir başka nokta da gündemi Putin'in belirlemesidir. Herkes Putin'in bir sonraki adımının ne olacağını kestirmeye çalışmakta ve sadece bir beklenti içindedir. Batı'nın tek yaptığı ise sadece Rusya'yı

GİFGRF

uyarmaktır. Rusya'nın Donetsk ve Luhansk'ı tanımalarına karşılık Almanya'nın Kuzey Akım II (Nord Stream 2) doğal gaz hattı projesini askıya alması, beklenmedik sertlikte bir karşılık idi. Bu yaptırımın daha büyük bir işgal hareketine karşılık olması bekleniyordu. Bunun ne kadar etkili olacağını kısa zamanda anlayacağız. Fakat ekonomik yaptırımların, Rusya'dan daha güçsüz olan ülkeler üzerinde bile çok büyük tesir yaratmadığı bilinmektedir.

Sonuç olarak Ukrayna, askeri bakımdan yalıncıdır. Ancak direneceği anlaşılmaktadır. Rusya'nın kan dökülmesini ne kadar kaldırabileceğini Putin'in hesaplamış olması beklenmektedir. Kimse gittikçe yalnızlaşan Putin'in daha ne kadar ileri gideceğini bilmesede, Ukrayna'da durdurulmazsa hayalini gerçekleştirmek için ileride yüksek ihtimalle başka fırsatları kollayacağı beklenmektedir.